

Alex Oksanen:

”Fokusera på att lyfta personen i stället för att ställa frågor”

DISKUSSIONER som handlar om att vara transperson tar folk oftast upp hur jobbigt det är att vara trans. De talar om den ökade risken för diskriminering, dysforin, de begränsande normerna i vårt samhälle, transfobin och så vidare. Men vad som oftast lämnas

bort är att majoriteten av transpersoner lever sitt liv som nästan vem som helst och att hela vår existens inte är färgad av diskriminering och hatpropaganda. Visst finns det ju också, men vi är mycket mera än hatet som riktas mot oss. Vår syn på världen ger oss en färsk inblick i samhället, den möjliggör en större källa av empati och förståelse gentemot andra människor, något som vi aldrig skulle uppnå om det inte vore för vår livsupplevelse, som inte räknas till det normativa. Det är förstås viktigt att tala om det obehagliga, om de skrämmande aspekterna av att leva som transperson i ett samhälle som inte fullt vill att vi finns, men detta kan inte vara vårt enda narrativ.

JAG VILL FOKUSERA på de positiva upplevelserna i stället för de negativa. Till exempel så minns jag hur min mormor reagerade då jag officiellt bytte mitt namn. Först hade hon svårt att komma ihåg det, men en dag sade hon åt mig:

”Vet du, då jag var liten kallades jag för Anneli. Det tog mig flera år att få mina syskon att byta till Silja, de tyckte det var ’för jobbigt att komma ihåg’. Det vill jag inte att du skall tro att jag tycker, så jag skall försöka skärpa mig och inte av misstag säga fel”.

JA, SMÅTT JOBBIGA men efteråt ganska humoristiska berättelser finns det en hel hög av. Jag kommer ihåg ett rätt konstigt fall då jag var kring 16 år gammal (jag var inte direkt ute ur skåpen ännu, men ändå ganska maskulint presenterad). Jag var på väg till toan i ett köpcenter och tog mig av gammal vana till damernas toalett, utan att ens riktigt tänka på det. Jag möttes av en kvinna i medelåldern. Hon stannade upp,

kollade på mig och konstaterade med ett pinsamt grin ”Förlåt, men detta är faktiskt damernas toalett!”. Så jag såg henne rakt in i ögonen och svarade ”Jaha, var det så?” och fortsatte min väg mot ett av båsena. Med en generad röst skrek hon sedan genom dörren ”Nej förlåt så otroligt mycket, jag menade ju inte något illa förstås!”. Då tänkte jag tyst för mig själv ”Ja, nästa gång kan du väl låta bli att berätta åt främlingar vilken toalett du tycker de borde använda. Oftast så vet vi nog själv också vad som passar bäst.”

FÖRSTÅS FINNS DET också smärtsamma berättelser, speciellt från tiden då jag ännu var för ung för att kunna sätta ord på hur jag kände. Jag minns en gång då jag var kring 14. Vi skulle åka till en släktings bröllop och jag hade inte några passande festkläder. Jag fick låna min mors klänning, håret lockades och ansiktet sminkades. Så var det dags för avslöjandet – jag hann bara se en glimt av spegelbilden och började sedan gråta av obehag. Aldrig förr hade jag känt en så stark särkoppling med det jag såg i spegeln och den jag verkligen är. Det var en av de mest obekväma saker jag upplevt. Efter det svor jag på att aldrig mera låta någon sätta en klänning på mig.

DET FINNS FLERA BERÄTTELSEr, till exempel då en främling frågade hur jag identifierar mig eller gången då en grupp män i metron ville veta om jag var ”flicka eller pojke”. Värre kunde det vara, men faktiskt mycket bättre också. En hel del har blivit bättre, men det är mycket som måste åstadkommas för att vi ska kunna tala om ett jämlikt samhälle.

DET DU KAN GÖRA för att vara till hjälp för dina nära som är transpersoner är att helt enkelt stödja och lyssna, utan att ifrågasätta dem. En person som funderar på sin egna identitet är väldigt sårbar och därför skall man fokusera på att lyfta personen i stället för att ställa frågor. Vi lever i en tid av ändlösa informationsflöden, och du kan lättare få dina svar från nätet än från din vän som kanske inte ännu riktigt själv förstår vad hen känner. Att skaffa information är dessutom något av det bästa du kan göra för att stödja en transperson. Ingen av oss är perfekt och ingen av oss har alla svaren. Det viktigaste är att vi försöker vårt bästa i att lyssna på upplevelser som inte är våra egna och lär oss något från dem.

Tänk om